

DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-15\(44\)-25-47](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-15(44)-25-47)
УДК 355.25:371.132

Близнюк Валентин Володимирович,
аспірант кафедри
публічного управління і проектного менеджменту
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.
bvv.2010@ukr.net

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ БАКАЛАВРАТУ

Анотація. У статті здійснено аналіз проблеми стану професійної підготовки майбутніх офіцерів правоохоронної діяльності Збройних Сил України в умовах бакалаврату та обґрунтуванні існуючих проблем такої підготовки. Уточнено поняття «якість підготовки», яке розглядається з різних позицій: зв'язку з плануванням процесу навчання, коли певні уявлення про заплановану якість підготовки закладаються в освітні програми з кожної дисципліни; пов'язується з етапом реалізації освітніх програм в освітньому процесі; передбачає оцінювання якості результатів освітнього процесу. Визначено ознаки теорії і практики професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти (ЗВО). Уточнено сутність поняття «професійна підготовка», яка являє собою систему навчання, яка забезпечує формування необхідних компетентностей, потрібних для певної діяльності, з метою здобуття кваліфікації за конкретною професійною спеціалізацією. Обґрунтовано різні підходи «готовності особистості до професійної діяльності». З'ясовано, що військова діяльність відрізняється від усіх інших видів трудової діяльності задачами, способами і умовами досягнення цілі. Вона має свої закономірності, певну внутрішню структуру, мотиви, способи, через які на її перебіг впливає низка факторів: військово-професійні, бойова підготовка особового складу, військово-технічні і психологічні, робота з особовим складом. Визначено, що «готовність майбутнього офіцера до службової діяльності» розглядається, як особистісне утворення, яке формується шляхом цілеспрямованого педагогічного впливу на формування в громадянина готовності до захисту Батьківщини, до проходження військової служби у військових формуваннях й забезпечує узгодження

ним знань про зміст і структуру службової діяльності та вимоги до цієї діяльності, до стану здоров'я, до психологічного стану та сформованих професійних компетентностей. З'ясовано, що структура готовності майбутнього офіцера до службової діяльності визначається за такими компонентами: мотиваційний, функціональний та емоційно-вольовою компонентами. Встановлено, що до основних проблем професійної підготовки майбутніх офіцерів правоохоронної діяльності науковці відносять якість надання освітніх послуг у військових закладах вищої освіти (ВЗВО), яка залежить від: формування системи професійно значущих знань, умінь і якостей, форм поведінки, індивідуальних способів виконання професійної діяльності; широкопрофільність підготовки; формування сучасного стилю цілісного науково-професійного мислення; готовності до професійного саморозвитку, безперервної освіти і самоосвіти; формування соціальної і професійної позиції, розвиток професійних здібностей й особистісних якостей (самостійність, активність, креативність, мобільність, комунікативність та ін.); забезпечення готовності майбутніх фахівців до індивідуально-творчого виконання професійних функцій, до інноваційної діяльності; прикладний характер підготовки, забезпечення єдності, інтеграція її теоретичної і практичної складових; упровадження дуальної освіти.

Ключові слова: професійна підготовка; професійна компетентність; офіцери правоохоронної діяльності; Збройні Сили України; військовий заклад вищої освіти.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Нові соціально-економічні умови в Україні ставлять на одне із перших місць у педагогічних дослідженнях питання вдосконалення процесу професійної підготовки майбутніх спеціалістів, конкурентоздатних на ринку праці, який на високому рівні оволодів професією під час навчання у вищому навчальному закладі та готовий до активної діяльності на шляху професійного зростання. Важливою складовою вищої освіти України виступає військова освіта. Зміни, що відбулися в освітній галузі, потребують від військових закладів вищої освіти (далі ВЗВО) розробки нових концептуальних підходів до реформування військово-освітньої сфери з урахуванням сучасних реалій.

Порушена наукова проблема знаходить своє відображення в державних освітніх документах, зокрема в Національній стратегії розвитку освіти в

України на 2012–2021 роки, де серед «...перспективних завдань вітчизняної системи освіти визначається необхідність «оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентнісного підходу та особистісної орієнтації; перехід від процесної до результативної, компетентнісної парадигми освіти» [8].

Реалії сьогодення потребують від ВЗВО розробки нових методологічних засад, які б сприяли вдосконаленню загальної професійної підготовки майбутніх офіцерів правоохоронної діяльності ЗС України в умовах бакалаврату, зокрема, у процесі вивчення загальновійськових дисциплін.

У своїх дослідженнях С. Масловський зазначає, що однією із стратегічних цілей розвитку Збройних Сил України є професіоналізація військового резерву ЗСУ, а саме високий рівень загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів.

Відповідно для досягнення стратегічних цілей розвитку ЗСУ розроблено Державну програму розвитку Збройних Сил України на період до 2020. На необхідності підвищення якості рівня професійної підготовки майбутніх спеціалістів (офіцерів) наголошено в Законах України «Про освіту» (редакція від 19.02.2016 р.), Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002 р.), Державній національній програмі «Освіта» (1993 р.), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013 р.). Існуючі нормативно-правові положення стосуються, зокрема, і загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів у військовий заклад вищої освіти України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження свідчить, що проблему готовності майбутніх фахівців до здійснення професійної діяльності досліджували А. Капська, А. Линенко, І. Пастирь, О. Ярошенко, О. Бойко; мотиваційну готовність: Є. Томас; професійно-педагогічну: С. Корищенко; готовність до ризику: В. Бодров, Є. Кір'янова.

Загально-дидактичні проблеми навчання майбутніх військовослужбовців представлено у наукових працях з розвитку педагогічної науки та практики в Україні (А. Алексюк, А. Вітчинко, В. Онищук, В. Помогайба, І. Федоренко, М. Ярмаченко), загальну методологію педагогіки представлено у наробках О. Бойко, І. Зязюна.

Поліаспектність проблеми формування професійної компетентності майбутніх офіцерів у процесі вивчення загальновійськових дисциплін знайшла своє відображення у різних напрямках педагогічних досліджень, а саме: В. Бачевський, А. Борисовський, К. Вербицький, В. Герасимчук, А. Машталер, П. Онищук, К. Тушко, О. Виноградов, П. Вишневський,

В. Воловник, Н. Генералова, О. Діденко, С. Кубицький, А. Окіпняк, О. Тогочинський, В. Чернявський та ін.

Проблему професійної підготовки майбутніх офіцерів досліджено у працях М. Бакум, С. Гончаренко, К. Корсак, В. Кушнірук, А. Лігоцького, В. Лугового, П. Олійник, С. Сисоевої, М. Солдатенкова та ін.; обґрунтування доцільності спеціальної підготовки кадрів, визначення її змісту, форм, методів, умов з урахуванням специфіки професійної діяльності представлено у працях Є. Барбіної, Г. Васяновича, О. Дубініної, І. Зязюна, В. Лозової, В. Луначека, Н. Ничкало, П. Лузана, В. Манько, Є. Кулика та ін.

Не зважаючи на широкий спектр досліджень даного напрямку, на нашу думку, потребує більш глибоко обґрунтування теоретико методичні засади професійної підготовки майбутніх офіцерів, а саме визначення існуючих проблем професійної підготовки майбутніх офіцерів правоохоронної діяльності Збройних Сил України в умовах бакалаврату.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті полягає у теоретичному аналізі стану професійної підготовки майбутніх офіцерів правоохоронної діяльності Збройних Сил України в умовах бакалаврату та обґрунтуванні існуючих проблем такої підготовки.

Відповідно до мети визначено такі **завдання** статті:

- здійснити аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх офіцерів правоохоронної діяльності Збройних Сил України в умовах бакалаврату;
- уточнити зміст понять «професійна підготовка», «готовність майбутнього офіцера до службової діяльності» в контексті окресленої проблеми.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Основні аспекти функціонування і розвитку військової освіти конкретизовані в Концепції військової освіти в Україні, згідно з якою військова освіта є ступеневою системою безперервного навчання військових фахівців. Однією з важливих складових цієї системи є професійна підготовка майбутніх військовослужбовців.

Тому *Концепція військової освіти в Україні* передбачає розвиток (СВО) як один з пріоритетних напрямів у будівництві Збройних сил та інших військових формувань України [9]. Одне із провідних місць у вітчизняній СВО займає (БГП ВСС) (табл. 1), яка забезпечує високу і постійну (БМГ ЗСУ).

Таблиця 1

Освітні рівні у вітчизняній системі військової освіти

Рівні освіти	Рівні військової освіти
Повна вища освіта	Вища оперативно-стратегічна
	Вища оперативно-тактична
	Вища військово-спеціальна
Базова вища освіта	Вища військово-спеціальна освіта
Професійно-технічна освіта	За певною спеціальністю
	Професійна військова освіта
Повна загальна середня освіта	За певною спеціальністю
	БГП солдат, призовна і допризовна підготовка юнаків
Базова загальна середня освіта	БГП солдат, призовна і допризовна підготовка юнаків

БГП відбувається у (ВНП). Вона спрямована на опанування ВСС військово-професійними (ЗУН), на прищеплення їм високої духовності, справжніх якостей захисника Батьківщини та громадянина України, на формування у них бойової майстерності, на формування і розвиток творчої особистості українського військовослужбовця у навчально-пізнавальній діяльності, на сприяння в її самоактуалізації у військово-професійній діяльності, на вироблення у неї психічної стійкості та готовності до захисту територіальної цілісності та суверенітету Української держави.

Для обґрунтування методологічних, теоретичних і методичних основ БГП ВСС необхідно з'ясувати її реальний стан, визначити основні проблеми, тенденції та перспективу розвитку. З цією метою нами було проведено вивчення стану військового навчання ВСС в ЗСУ. Для оцінки його стану, з'ясування основних тенденцій та визначення проблем були залучені 274 військовослужбовця всіх періодів служби, які проходили військову службу на різних посадах в основних видах і родах військ. В якості експертів для оцінки цих проблем були залучені 40 офіцерів ланки взвод-полк, які безпосередньо займаються організацією і проведенням БГП у ЗСУ. ВСС була запропонована анкета для аналізу і оцінки сучасного стану їх навчання, а офіцерам – анкета експерта для аналізу і оцінки сучасних проблем навчання ВСС ЗСУ. Зміст основних положень анкет, що опрацьовані нами для вивчення, аналізу і оцінки сучасного стану навчання ВСС, як для ВСС, так і офіцерів-експертів тотожний, тому вони достатньо легко піддаються порівняльному аналізу.

Основні якісні та кількісні характеристики ВСС та офіцерів-експертів, що взяли участь у дослідженні, представлені в таблицях 2–5.

Таблиця 2

Склад опитуваних щодо стану, тенденцій і проблем навчання ВСС

Категорії опитуваних	Загальна кількість	%	Зокрема за періодами служби:					
			першого		другого		третього	
			кількість	%	кількість	%	кількість	%
Солдати і сержанти	274	87,3	135	49,6	74	26,5	65	23,9
Офіцери	40	12,7	135	49,6	74	26,5	65	23,9
Всього	314	100						

Таблиця 3

Характеристика опитуваних солдатів і сержантів

За віком			За освітою		
Вік	Кількість	%	Рівень освіти	Кількість	%
1	2	3	4	5	6
До 19 років	107	39,1	Вища, неповна вища	11	4
До 20 років	96	35	Середня спеціальне	138	50,9
20 років і більше	71	25,9	Середня	99	35,5
Всього	274	100	9 класів і менше	26	9,6
			Всього	274	100
За видами і родами військ			За посадою		
Назва виду і роду військ	Кількість	%	Найменування посад	Кількість	%
Сухопутні війська	47	17,2	Старшина роти	2	0,7
Війська ППО	152	55,4	Заступник командира взводу	14	5,1

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6
Артилерія і ракетні війська	43	15,7	Командир відділення	40	14,6
Інші	32	11,7	Рядовий	214	79,6
Всього	274	100	Всього	274	100
Рід діяльності солдатів і сержантів до призову на військову службу					
Рід діяльності	Кількість	%	Рід діяльності	Кількість	%
Спеціаліст технічного профілю (інженер, технік)	17	6,3	Учень, здобувач освіти очної форми навчання	43	15,8
Спеціаліст у галузі науки, культури і освіти	4	1,5	Безробітний	40	14,7
Службовець технічного і обслуговуючого профілю	9	3,3	Підприємець	9	3,3
Кваліфікований робітник	61	22,4	Інші	33	11,4
Різноробочий	58	21,3		274	100
Всього					

Таблиця 4

Характеристика офіцерів-експертів

За посадою			За віком		
Найменування посад	Кіл-ть	%	Вік	Кіл-ть	%
Командир військової частини	3	7,5	до 25 років	10	25
Заступник командира військової частини	2	5			
Заступник командира військової частини з виховної роботи	4	10	25-30 років	7	17,5
Командир батальйону	6	15			

Продовження табл. 4

1	2	3	4	5	6
Заступник командира батальйону з виховної роботи	3	7,5	30–35 років	8	20
Заступник командира батальйону, начальник штабу	3	7,5	35–40 років	8	20
Командир роти	6	15	40–45 років	7	17,5
Інші	13	32,5			
Всього	40	100	Всього	40	100

Таблиця 5

***Джерела уявлень офіцерів-експертів про стан навчання
військовослужбовців строкової служби в ЗСУ***

Джерела уявлень офіцерів-експертів про стан навчання ВСС в ЗСУ	Кіл-ть	%
Безпосередній досвід організації та проведення військового навчання	18	45
Певні відносини до організації та проведення військового навчання за характером військової служби	19	47,5
Засоби масової інформації: преса, радіо, телебачення	2	5
Інше	1	2,5
Всього	40	100

Отже, кількісний і якісний аналіз опитуваних ВСС та офіцерів-експертів, їх військовий досвід, обсяг охоплення дослідженнями основних видів і родів військ, їх територіальне розташування, характер, зміст і специфіка діяльності досліджуваних військових підрозділів і частин дають підставу стверджувати, що вибіркова сукупність є репрезентативною для генеральної сукупності – ЗСУ та має достатню валідність і надійність.

Наступним завданням нашого дослідження є обґрунтування понять «професійна підготовка», «професійна підготовка майбутніх офіцерів правоохоронної діяльності Збройних Сил України».

Успішність розвитку змісту і технологій професійної підготовки майбутніх фахівців залежить від ефективності скорочення невідповідності якості освіти і вимог, які пред'являють до неї роботодавці, ринок праці. У

цьому разі особливої актуальності набуває проблема підвищення відповідальності закладів освіти за кінцеві результати освітньої діяльності. Серед пріоритетів, які визначені перед закладами вищої освіти особливе місце займає забезпечення належної якості підготовки майбутніх фахівців.

Багатомірність якості освіти дають підстави для визначення таких складових якості вищої освіти:

- якість підготовки в системі середньої освіти вступників до ЗВО; об'єктивність конкурсного відбору для зарахування на навчання у ЗВО;
- якість підготовки випускників ЗВО;
- якість державних освітніх стандартів;
- якість діючої нормативної бази;
- якість освітніх програм, їх актуальність;
- якість змісту освіти;
- якість науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу, застосування новітніх технологій і методик його організації;
- якість професорсько-викладацьких, науково-дослідницьких кадрів;
- якість управління;
- реалізація спеціального механізму управління якістю освіти [12].

У наукових дослідженнях поняття «якість підготовки» розглядається з різних позицій:

- зв'язку з плануванням процесу навчання, коли певні уявлення про заплановану якість підготовки закладаються в освітні програми з кожної дисципліни;
- пов'язується з етапом реалізації освітніх програм в освітньому процесі;
- передбачає оцінювання якості результатів освітнього процесу.

Отже, для оцінювання результату якості підготовки майбутніх фахівців необхідно встановити відповідність готовності фахівця вимогам часу, які включають його професійну підготовку.

У довідковій підготовка, тлумачиться як запас отриманих знань. Більшість дослідників професійну підготовку пов'язують із засвоєнням певних знань, умінь і навичок. Проте аналіз сучасних наукових досліджень доводить, що засвоєння певного обсягу знань, умінь і навичок є необхідним, але не єдиним показником якості професійної підготовки. Розглядаючи проблему визначення мети підготовки фахівців у сучасній системі вищої освіти, науковці акцентують увагу на необхідності вирішення завдань, які значно розширилися та змінилися.

У своїй монографії І. Булах, О. Волосовець, Ю. Вороненко

наголошують, про те, що проблему підготовки фахівців слід розглядати, як «...«мультипрофесійну» підготовку – підготовку фахівців, здатних ефективно діяти не лише в межах окремих традиційних галузей науки, а й у сфері нових наукових галузей, що виникають упродовж професійної діяльності фахівця як наслідок прискорення темпів науково-технічної еволюції; підготовка фахівця до професійної діяльності в сучасних умовах вимагає не стільки енциклопедичних знань, скільки вміння віднайти і отримати необхідну інформацію та зробити правильні висновки, а з іншого боку – продемонструвати володіння специфічними професійними психомоторними навичками; отримання освіти впродовж усього життя та розвиток нових форм навчання з використанням інформаційних технологій надають можливість більш гнучко реагувати на зміни потреб ринку праці» [13].

У дослідженнях О. Дубініна наголошує на тому, що «...відбувається корекція основної мети професійної підготовки: крім формування у фахівців професійних знань і умінь в сфері виробництва і послуг, необхідне формування у здобувачів освіти особистих якостей направлених на усвідомлений вибір майбутньої кар'єри» [2].

Досліджуючи питання готовності особистості до професійної діяльності Л. Прудка визначає, що дана категорія залежить від відповідного рівня професійної компетентності, професійної майстерності, а також здатності до саморегуляції, налаштованості на відповідну соціальну діяльність, уміння мобілізувати свій професійний (духовний, особистісний та фізичний) потенціал на розв'язання поставлених завдань у відповідних умовах [11].

З іншого боку цю проблему бачить Л. Кандибович та М. Дьяченко, вони пов'язують її з недоліками професійної підготовки, недосконалою системою відбору абітурієнтів у ЗВО, а також з недостатньо розробленою та організованою роботою по формуванню психологічної готовності здобувачів вищої освіти до професійної діяльності [3].

Таким чином, аналіз сучасної теорії і практики професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО дає підстави для визначення таких її ознак:

- формування системи професійно значущих знань, умінь і якостей, форм поведінки, індивідуальних способів виконання професійної діяльності;
- широкопрофільність підготовки;
- формування сучасного стилю цілісного науково-професійного мислення;
- готовності до професійного саморозвитку, безперервної освіти і самоосвіти;

- формування соціальної і професійної позиції, розвиток професійних здібностей й особистісних якостей (самостійність, активність, креативність, мобільність, комунікативність та ін.);
- забезпечення готовності майбутніх фахівців до індивідуально-творчого виконання професійних функцій, до інноваційної діяльності;
- прикладний характер підготовки, забезпечення єдності, інтеграція її теоретичної і практичної складових; упровадження дуальної освіти.

Сучасні дослідники вносять доповнення у визначення сутності поняття «професійна підготовка» і включають в нього показники не тільки когнітивного характеру, а й ті, які мають соціальну значущість. Цей підхід ґрунтується на основних завданнях вищої школи як соціального інституту й визначається сприянням професійній самореалізації індивіда, навчання його професійно спрямованій взаємодії з навколишнім природним і соціальним середовищем [5].

З іншого боку професійна підготовка – це цілеспрямований процес навчання майбутніх фахівців професійних знань та вмінь з метою набуття ними навичок, необхідних для виконання певного виду діяльності або роботи.

Отже, професійна підготовка – це система навчання, яка забезпечує формування необхідних компетентностей, потрібних для певної діяльності, з метою здобуття кваліфікації за конкретною професійною спеціалізацією.

Таким чином, професійну підготовку майбутніх фахівців у ВЗВО ми визначаємо, як вимогу особистості до здобуття певних знань, вмінь, навичок, досвіду, готовність до професійної діяльності.

Тому, вивчати проблему професійної підготовки майбутніх офіцерів правоохоронної діяльності слід у розрізі готовності особистості до здійснення власної професійної діяльності.

Поняття «готовність» є станом готового, а «готовий» згідно з довідниковою літературою – це той, хто зробив необхідне приготування до чого-небудь; перебуває в стані, близькому до чого-небудь; заздалегідь продуманий, підготовлений, складений; уже склався, набув досвіду, досяг високої майстерності [1]. Готовність особистості до професійної діяльності виражається через певні вимоги до особистості фахівця, а також через сукупність його компетентностей [4], [7]; креативний (Л. Кондрашова, В. Ягупов) – готовність до фахової діяльності означає здатність до творчості, фахову майстерність як творчість; культурологічний (Г. Васянович, В. Ягупов) – готовність до професійної діяльності виявляється через рівень сформованості професійної культури.

Крім того є змішаний підхід (Н. Мойсенюк), який поєднує різні зазначені вище підходи [6]. Різні підходи до аналізу сутності готовності зумовлюють різноманітність її визначень. Аналізуючи наукові праці, зустрічаємо низку трактувань поняття «готовність особистості до професійної діяльності» (табл. 6).

Таблиця 6

Сутність трактування поняття «готовність особистості до професійної діяльності»

№ з/п	Автор	Визначення
1	2	3
1	А. Демченко	«Цілісне особистісне динамічне утворення, набуте в результаті спеціального навчання, що включає у свою структуру взаємопов'язані елементи – науко-во-теоретичний, практичний і психологічний»
2	Г. Непеїна	«Якість особистості, в якій виражено її прихильність до здійснення діяльності, а також ступінь засвоєння нею елементів, відповідного соціального досвіду і здатність використовувати цей досвід у професійній діяльності; готовність може являти собою наведену єдність елементів – мотиваційна готовність, теоретична готовність, практична готовність»
3	Г. Кловак	«Фахова компетентність, яку характеризують як сукупність взаємопов'язаних сутнісних орієнтацій, відповідних знань, умінь і навичок»
4	С. Максименко, О. Пелех	«Цілеспрямований прояв особистості, який включає погляди, переконання, знання, звички, уміння, ставлення, мотиви, вольові та інтелектуальні якості, почуття, установки; її становлення відбувається впродовж моральної, психологічної, професійної та фізичної підготовки і є результатом усебічного особистісного розвитку особистості з урахуванням вимог, обумовлених особливостями професії; окрім того, дослідники

Продовження табл. 6

1	2	3
	С. Максименко, О. Пелех	визначають психологічну готовність як важливу умову цілеспрямованої ефективної діяльності, її стійкості й регуляції; вона дає можливість особистості вдало виконувати професійні обов'язки, правильно застосовуючи попередній досвід, знання, особистісні якості та адаптуючись до виконання певних дій у разі виникнення непередбачуваних перешкод»
5	Л. Карамушка	«Комплекс взаємопов'язаних і взаємообумовлених психологічних якостей, які забезпечують ефективність професійної діяльності»
6	А. Бевз	«Певний ступінь відповідності змісту і стану психіки, фізичного здоров'я, якостей вимогам діяльності»

З професійної точки зору військова діяльність відрізняється від усіх інших видів трудової діяльності задачами, способами і умовами досягнення цілі. Вона має свої закономірності, певну внутрішню структуру, мотиви, способи, через які на її перебіг впливає низка факторів: військово-професійні, бойова підготовка особового складу, військово-технічні і психологічні, робота з особовим складом.

Професійна готовність майбутніх офіцерів до власної професійної діяльності набувається в процесі отримання освіти й виховання в освітньому закладі. Вона є результатом всебічного розвитку особистості з урахуванням вимог, що визначаються особливостями фаху.

Модель навчання яка на даний час існує у ВЗВО не до кінця формує творчу індивідуальність, особистість, яка знає свої можливості та здатна не тільки їх оцінити, а й бути максимально готовою до їх використання під час виконання своїх професійних обов'язків. Ми спостерігаємо інформаційну модель навчання, сутність якої зводиться до сприйняття інформації курсантом, її опанування та демонстрації ступеня її засвоєння. Це зумовлює формування у молодих фахівців репродуктивного способу вирішення професійних завдань, пасивності, низького рівня професійної мотивації. Жодною програмою військово-професійної підготовки не передбачено навчити майбутніх офіцерів правоохоронної діяльності проявляти ініціативу

та вміти генерувати власні варіанти вирішення завдань.

Підготовка військових і цивільних фахівців у ЗВО здійснюється на одних і тих же правових, наукових, методологічних і освітніх основах. Головні відмінності полягають в органах управління, структурі та змісту професійної освіти, мережах освітніх установ. Що ж стосується загальних освітніх програм, то у військових ЗВО велику увагу приділяють оволодінню загальновійськовим дисциплінам (вмінням працювати із сучасними зразками зброї та тактики ведення бою), які викладаються паралельно з фаховими.

Виходячи з вище сказаного, можна зробити висновок, що питання якісної професійної підготовки майбутніх офіцерів є ключовим у військовій освіті.

Як зазначалося нами вище, військова діяльність у порівнянні з іншими видами діяльності має особливості. Тому доречніше використовувати поняття «готовність майбутнього офіцера до службової діяльності». Тракткування цього поняття відображено у таблиці 7.

Таблиця 7

Тракткування поняття «готовність майбутнього офіцера до службової діяльності»

№ з/п	Автор	Визначення
1	2	3
1	І. Платонов	«Являє собою складне утворення, інтегральну властивість особистості, єдність таких трьох взаємопов'язаних компонентів як мотиваційного, загально-професійного й емоційно-вольового»
2	О. Богданюк	«Усвідомлення завдань, моделей, імовірного поведження, визначення оптимальних способів діяльності, оцінка власних можливостей у їхньому співвідношенні з майбутніми труднощами та необхідністю досягнення визначеного результату»
3	В. Уліч	«Складне, стійке особистісне утворення, що виражає прагнення фахівця, на основі наявних професійних знань, умінь, професійної спрямованості й особистісних якостей успішно вирішувати завдання»

Продовження табл. 7

1	2	3
4	М. Недбай	«Структурна аінтеграція професійно важливих якостей особистості, знань, умінь та навичок щодо загальнонаукових основ сучасної техніки, формування яких відбувається під час освітнього процесу у ВЗВО»
5	А. Балендр	«Інтегроване утворення, що включає в себе сукупність конфліктологічних знань, умінь і навичок професійної діяльності, а також – необхідних особистісних якостей, які дозволяють попереджати міжособистісні зіткнення в різних ситуаціях оперативно-службової діяльності та належним чином організовувати діяльність підлеглого складу»
6	О. Старчук	«Професійно-особистісне новоутворення майбутнього військового фахівця, що формується у процесі фізичної підготовки, забезпечує можливість сформувати у майбутніх офіцерів ситуацію успіху і реалізувати її в процесі професійного становлення й самовдосконалення під час військової служби»

Разом із тим поняття «готовність майбутнього офіцера до службової діяльності» можна вважати похідним від поняття «готовність особистості до професійної діяльності».

Якщо мова йде про готовність здобувачів освіти до майбутньої діяльності, то в процесі її формування важливе значення відіграє педагогічний вплив (А. Демченко, С. Максименко, О. Пелех, М. Старчук).

Враховуючи вище зазначене пропонуємо поняття *«готовність майбутнього офіцера до службової діяльності» розглядати, як особистісне утворення, яке формується шляхом цілеспрямованого педагогічного впливу на формування в громадянина готовності до захисту Батьківщини, до проходження військової служби у військових формуваннях й забезпечує узгодження ним знань про зміст і структуру службової діяльності та вимоги до цієї діяльності, до стану здоров'я, до психологічного стану та сформованих професійних компетентностей.*

До основних структурних елементів готовності військовослужбовців різні науковці відносять різні компоненти, наприклад В. Ягупов відносить:

мотиваційний – прагнення подолати труднощі майбутнього бою і розуміння необхідності їх подолання, оцінювання своїх можливостей щодо управління психічними станами та діями на основі накопиченого досвіду; пізнавальний – забезпечується необхідним обсягом відповідної інформації, який потрібен для цілеспрямованої діяльності в екстремальних умовах бойової обстановки; емоційний – переживання почуття впевненості або сумніву у своїй готовності до подолання труднощів сучасного бою, уміння управляти своїми емоційно-вольовими процесами в екстремальних умовах; вольовий – забезпечує воїнам можливість подолання труднощів сучасного бою [14].

На думку Я. Павлова, кожен компонент забезпечується певними умовами: мотиваційна готовність до службово-бойової діяльності – достатніми соціально-економічними умовами, функціональний – необхідними педагогічними умовами, емоційно-вольовий – необхідним морально-психологічним супроводом (забезпеченням) [10].

Аналіз наукових досліджено з проблеми формування готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності дає змогу виділити в її структурі низку компонентів, які є інтегровані між собою: мотиваційний, функціональний та емоційно-вольовою.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

У дослідженні ми використовували загальнонаукові принципи щодо уточнення поняття «професійна підготовка», «готовність майбутнього офіцера до службової діяльності». У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи, основними з яких є: методи аналізу та синтезу, порівняльний, термінологічний аналіз, узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Виходячи із зазначеного, вважаємо, що структура готовності майбутніх офіцерів правоохоронної діяльності містить такі компоненти: мотиваційний – розуміння складностей службової діяльності та їх додання, оцінювання своїх можливостей щодо управління психічним станом і діями на основі отримання досвіду службової діяльності; функціональний – формування й розвиток необхідних компетентностей, які потрібні для роботи в умовах службової діяльності; емоційно-вольовий – оцінювання своєї готовності до подолання складностей службової діяльності, уміння управляти своїми емоційно-вольовими процесами.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Отже, з вище викладеного можна зробити наступні висновки:

- професійна підготовка – це система навчання, яка забезпечує формування необхідних компетентностей, потрібних для певної діяльності, з метою здобуття кваліфікації за конкретною професійною спеціалізацією;
- готовність майбутнього офіцера до службової діяльності – особистісне утворення, яке формується шляхом цілеспрямованого педагогічного впливу на формування в громадянина готовності до захисту Батьківщини, до проходження військової служби у військових формуваннях й забезпечує узгодження ним знань про зміст і структуру службової діяльності та вимоги до цієї діяльності, до стану здоров'я, до психологічного стану та сформованих професійних компетентностей;
- структуру готовності майбутнього офіцера до службової діяльності визначається за такими компонентами: мотиваційний, функціональний та емоційно-вольовою компонентами.

До основних проблем професійної підготовки майбутніх офіцерів правоохоронної діяльності науковці відносять якість надання освітніх послуг у ВЗВО, яка залежить від: формування системи професійно значущих знань, умінь і якостей, форм поведінки, індивідуальних способів виконання професійної діяльності; широкопрофільність підготовки; формування сучасного стилю цілісного науково-професійного мислення; готовності до професійного саморозвитку, безперервної освіти і самоосвіти; формування соціальної і професійної позиції, розвиток професійних здібностей й особистісних якостей (самостійність, активність, креативність, мобільність, комунікативність та ін.); забезпечення готовності майбутніх фахівців до індивідуально-творчого виконання професійних функцій, до інноваційної діяльності; прикладний характер підготовки, забезпечення єдності, інтеграція її теоретичної і практичної складових; упровадження дуальної освіти.

Перспективи подальших досліджень. Перспективами подальших розвідок з питання професійної підготовки майбутніх офіцерів правоохоронної діяльності ЗС України в умовах бакалаврату має стати розробка відповідної моделі та її теоретичне обґрунтування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] *Великий тлумачний словник української мови* / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ-Ірпінь, Україна: ВТФ Перун, 2004, 1440 с.

- [2] О. В. Дубініна, «Методика вивчення стану сформованості професійної компетентності у майбутніх автослюсарів у центрах професійно-технічної освіти», *Теорія та методика управління освітою: електронне наук. фахове вид.*, № 9, 2012. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://umo.edu.ua/katalog/692-elektronne-naukove-fahove-vydannja-qteorija-ta-metodyka-upravlinnja-osvitojuq-vypusk-9-2012>
- [3] М. Дьяченко, Л. Кандыбович, В. Пономаренко, *Готовность к деятельности в напряженных ситуациях: психол. аспект*. Минск, Беларусь: Изд-во «Университетское», 1985.
- [4] К. Касярум, «Реалізація персоніфікованого підходу до формування комунікативної компетенції майбутнього викладача», *Зб. наук. праць Уманського держ. пед. ун-ту*. Умань, Ч. 3, с. 109–116, 2012.
- [5] В. Г. Кремень, *Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати*. Київ, Україна: Грамота, 2005, 448 с.
- [6] Н. Є. Мойсенюк, *Педагогіка: навч. посіб.* 5-те вид., допов. і перероб. Київ, Україна, 2007, 656 с.
- [7] М. В. Москальов, «Психологічні умови підготовки майбутніх менеджерів до управління змінами в організації», дис. канд. наук. Київ, Україна, 2009, 280 с.
- [8] *Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, (2012 р., у тому числі щодо стратегії розвитку професійно-технічної освіти*. [Електронний ресурс]. Доступно: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf
- [9] *Національний освітній глосарій: вища освіта* / авт.-уклад.: І. І. Бабин, Я. Я. Болюбаш, А. А. Гармаш [та ін.]; Д. В. Табачника, В. Г. Кременя; Ред. Київ, Україна: ТОВ «Видав. дім «Плеяди», 2011, 100 с.
- [10] Я. В. Павлов, «Розвиток готовності до миротворчої діяльності офіцерів МВС України в системі післядипломної освіти», дис. канд. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти»; Національна академія Національної гвардії України. Харків, Україна, 2016, 210 с.
- [11] Л. Прудка, «Обґрунтування формування інтегративної готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності», автореф. дис. канд. наук. 2013.
- [12] Т. В. Рогова, «Проблема управління якістю освіти в науковій літературі та освітній практиці», *Педагогіка та психологія: зб. наук. праць*. Харків, Україна: «Смугаста типографія», Вип. 51, с. 211–218, 2015.

- [13] *Система управління якістю медичної освіти в Україні: монографія /* І. Є. Булах, О. П. Волосовець, Ю. В. Вороненко [та ін.]. Дніпропетровськ: АРТПРЕС, 2003, 212 с.
- [14] В. В. Ягупов, *Педагогіка: навч. посіб. для студ.* Київ, Україна: Либідь, 2003, 560 с.

PROBLEMS OF THEORY AND METHODS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE OFFICERS OF LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF UNDERGRADUATE

Valentin Bliznyuk,

Post-graduate student of the
Department Administration and Project Management
Educational and Scientific Institute
of Management and Psychology
SIHE «University of Educational Management».
Kyiv, Ukraine.
bvv.2010@ukr.net

Abstract. The article analyzes the problem of the state of professional training of future law enforcement officers of the Armed Forces of Ukraine in the conditions of bachelor's degree and substantiation of the existing problems of such training. The concept of «quality of training» is clarified, which is considered from different positions: connection with the planning of the learning process, when certain ideas about the planned quality of training are embedded in educational programs in each discipline; associated with the stage of implementation of educational programs in the educational process; involves assessing the quality of the results of the educational process. The features of the theory and practice of professional training of future specialists in higher education institutions (HEI) are determined. The essence of the concept of «vocational training», which is a system of training that provides the formation of the necessary competencies required for a particular activity, in order to obtain a qualification in a particular professional specialization. Different approaches «individual's readiness for professional activity» are substantiated. It has been found that military activity differs from all other types of work in the tasks, methods and conditions for achieving the goal. It has its own patterns, a certain internal structure, motives, ways in which its course is influenced by a number of factors: military-professional, combat training of personnel, military-technical and psychological, work with personnel. It is determined that

«readiness of the future officer for service» is considered as a personal education, which is formed by purposeful pedagogical influence on the formation of a citizen's readiness to defend the Motherland, to serve in the military and ensures coordination of knowledge about the content and structure of service. and requirements for this activity, for the state of health, for the psychological state and the formed professional competencies. It was found that the structure of the readiness of the future officer for service is determined by the following components: motivational, functional and emotional-volitional components. It is established that the main problems of professional training of future law enforcement officers, scientists include the quality of educational services in military institutions of higher education, which depends on: the formation of a system of professionally significant knowledge, skills, behaviors, individual ways of performing professional activities; wide profile of training; formation of a modern style of holistic scientific and professional thinking; readiness for professional self-development, continuing education and self-education; formation of social and professional position, development of professional abilities and personal qualities (independence, activity, creativity, mobility, communicativeness, etc.); ensuring the readiness of future professionals for individual and creative performance of professional functions, for innovation; applied nature of training, ensuring unity, integration of its theoretical and practical components; introduction of dual education.

Keywords: professional training; professional competence; law enforcement officers; Armed Forces of Ukraine; military institution of higher education.

ПРОБЛЕМЫ ТЕОРИИ И МЕТОДИКИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ОФИЦЕРОВ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ БАКАЛАВРАТА

Близнюк Валентин Владимирович,
аспирант кафедры
публичного управления и проектного менеджмента
Учебно-научного института менеджмента и психологии
ГУВО «Университет менеджмента образования».
Киев, Украина.
bvv_2010@ukr.net

Аннотація. В статті проведено аналіз проблеми стану професійної підготовки майбутніх офіцерів правоохоронної діяльності Збройних Сил України в умовах бакалаврату та обґрунтуванні існуючих проблем такої підготовки. Уточнено поняття «якість підготовки», яке розглядається з різних позицій: зв'язи з плануванням процесу навчання, коли певні уявлення про заплановану якість підготовки закладаються в освітні програми по кожній дисципліні; зв'язується з етапом реалізації освітніх програм в освітньому процесі; передбачає оцінювання якості результатів освітнього процесу. Визначено ознаки теорії та практики професійної підготовки майбутніх фахівців в закладах вищої освіти (ЗВО). Уточнено сутність поняття «професійна підготовка», яка є системою навчання, яка забезпечує формування необхідних компетенцій, необхідних для певної діяльності, з метою отримання кваліфікації по певній професійній спеціалізації. Обґрунтовано різні підходи «готовність особистості до професійної діяльності». Виявлено, що військова діяльність відрізняється від всіх інших видів трудової діяльності завданнями, способами та умовами досягнення цілей. Вона має свої закономірності, певну внутрішню структуру, мотиви, способи, через які на її хід впливає ряд факторів: військово-професійні, бойова підготовка особистого складу, військово-технічні та психологічні, робота з особистим складом. Визначено, що «готовність майбутнього офіцера до службової діяльності» розглядається як особисте навчання, яке формується шляхом цільового педагогічного впливу на формування у громадянина готовності до захисту Батьківщини, проходження військової служби в військових формуваннях та забезпечує узгодження його знань про зміст та структуру службової діяльності та вимог до цієї діяльності, до стану здоров'я, до психологічного стану та сформованих професійних компетенцій. Встановлено, що структура готовності майбутнього офіцера до службової діяльності визначається за наступними компонентами: мотиваційний, функціональний та емоційно-вольовий компоненти. Встановлено, що до основних проблем професійної підготовки майбутніх офіцерів

правоохранительной деятельности ученые относят качество предоставления образовательных услуг в военных учреждениях высшего образования, которая зависит от: формирование системы профессионально значимых знаний, умений и качеств, форм поведения, индивидуальных способов выполнения профессиональной деятельности; широкопрофильность подготовки; формирование современного стиля целостного научно-профессионального мышления; готовности к профессиональному саморазвитию, непрерывного образования и самообразования; формирование социальной и профессиональной позиции, развитие профессиональных способностей и личностных качеств (самостоятельность, активность, креативность, мобильность, коммуникабельность и др.) обеспечение готовности будущих специалистов к индивидуально-творческому выполнению профессиональных функций, к инновационной деятельности; прикладной характер подготовки, обеспечения единства, интеграция ее теоретической и практической составляющих; внедрения дуальной образования.

Ключевые слова: профессиональная подготовка; профессиональная компетентность; офицеры правоохранительной деятельности; Вооруженные Силы Украины; военный учреждение высшего образования.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Velykyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy / uklad. i holov. red. V. T. Busel. Kyiv-Irpin, Ukraina: VTF Perun, 2004,1440 s.
- [2] O. V. Dubinina, «Metodyka vyvchennia stanu sformovanosti profesiinoi kompetentnosti u maibutnikh avtosliusariv u tsentrakh profesiinotekhnichnoi osvity», Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu: elektronne nauk. fakhove vyd., № 9, 2012. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://umo.edu.ua/katalog/692-elektronne-naukove-fahove-vydannja-qteorija-ta-metodyka-upravlinnja-osvitojuq-vypusk-9-2012>
- [3] M. D'yachenko, L. Kandybovich, V. Ponomarenko, Gotovnost' k deyatel'nosti v napryazhennyh situacijah: psihol. aspekt. Minsk, Belarus': Izd-vo «Universitetskoe», 1985.
- [4] K. Kasiarum, «Realizatsiia personifikovanoho pidkhodu do formuvannia komunika-tyvnoi kompetentsii maibutnoho vykladacha», Zb. nauk. prats Umanskoho derzh. ped. un-tu. Uman, Ch. 3, s. 109–116, 2012.
- [5] V. H. Kremen, Osvita i nauka v Ukraini – innovatsiini aspekty. Stratehiia. Realizatsiia. Rezultaty. Kyiv, Ukraina: Hramota, 2005, 448 s.

- [6] N. Ye. Moiseniuk, *Pedahohika: navch. posib. 5-te vyd., dopov. i pererob.* Kyiv, Ukraina, 2007, 656 s.
- [7] M. V. Moskalov, «*Psykhologichni umovy pidhotovky maibutnikh menedzheriv do upravlinnia zminamy v orhanizatsii*», dys. kand. nauk. Kyiv, Ukraina, 2009, 280 s.
- [8] *Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2012–2021 roky, (2012 r., u tomu chysli shchodo stratehii rozvytku profesiino-tekhnichnoi osvity. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf*
- [9] *Natsionalnyi osvittii hlosarii: vyshcha osvita / avt.-uklad.: I. I. Babyn, Ya. Ya. Boliubash, A. A. Harmash [ta in.]; D. V. Tabachnyka, V. H. Kremenia; Red. Kyiv, Ukraina: TOV «Vydav. dim «Pleiady», 2011, 100 s.*
- [10] Ya. V. Pavlov, «*Rozvytok hotovnosti do myrotvorchoi diialnosti ofitseriv MVS Ukrainy v systemi pisliadyplomnoi osvity*», dys. kand. nauk: spets. 13.00.04 «*Teopiia ta metodyka profesiinoi osvity*»; *Natsionalna akademiia Natsionalnoi hvardii Ukrainy. Kharkiv, Ukraina, 2016, 210 s.*
- [11] L. Prudka, «*Obgruntuvannia formuvannia intehtatyvnoi hotovnosti maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do profesiinoi diialnosti*», avtoref. dys. kand. nauk. 2013.
- [12] T. V. Rohova, «*Problema upravlinnia yakistiu osvity v naukovii literaturi ta osvittii praktytsi*», *Pedahohika ta psykhohohiia: zb. nauk. prats. Kharkiv, Ukraina: «Smuhasta typohrafiia», Vyp. 51, s. 211–218, 2015.*
- [13] *Systema upravlinnia yakistiu medychnoi osvity v Ukraini: monohrafiia / I. Ye. Bulakh, O. P. Volosovets, Yu. V. Voronenko [ta in.]. Dnipropetrovsk: ARTPRES, 2003, 212 s.*
- [14] V. V. Yahupov, *Pedahohika: navch. posib. dlia stud.* Kyiv, Ukraina: Lybid, 2003, 560 s.

*Стаття надійшла до редакції
12 січня 2021 року*